

Iisalmen luontouutiset
2020-2021

ILYY

Iisalmen Luonnon Ystävien
Yhdistys Ry

Hallitus vuonna 2021:

puheenjohtaja
Jarmo Yliluoma
jyliluoma@gmail.com

varapuheenjohtaja
Anssi Rauha
anssi.rauha@iisalmi.fi

taloudenhoitaja
Kai Jäderholm
jaderholmkai@hotmail.com

sihteeri
Jukka Väre
jukka.vare@iisalmi.fi

Muut hallituksen jäsenet
Sanna Huttunen

Sirkka Immonen
sirkka_imm@hotmail.com

Aaro Väänänen

Petteri Kettunen

Tässä lehdessä

Puheenjohtajan palsta <i>Jarmo Yliluoma</i>	3
Liito-oravan pönttöpesinnät Iisalmessa v. 2021 <i>Kai Jäderholm</i>	4
Fingridin voimajohtohanke ja liito-orava <i>Kai Jäderholm</i>	6
Harmaapäätikka levittäytyy <i>Jarmo Yliluoma</i>	9
Viirupöllön rengastus v. 2021 <i>Kai Jäderholm</i>	10
Suomen 6. pikkukiuru Itikalla v. 2020 <i>Jarmo Yliluoma</i>	12
Kiuruvesi-järven eteläisten lahtien vesilinnut vuosina 1997 - 2019 <i>Jarmo Yliluoma</i>	13
Kohtaamisia luonnossa <i>Sirkka Immonen</i>	16
Luontomuseon markkinointia varten julkaistiin video <i>Sanna Huttunen</i>	17
Vanhat Luontouutiset kotisivuilla <i>Jarmo Yliluoma</i>	17
Luontouutiset vain sähköisenä <i>Jarmo Yliluoma</i>	18
Liity jäseneksi!	19

Puheenjohtajan palsta

Tarkoitus ei ole pelotella. Tarkoitus on tarkastella faktoja ja varautua tulevaan muutokseen.

Me ihmiset olemme nostaneet ilmakehän hiilidioksidipitoisuuden korkeimmilleen 20 miljoonaan vuoteen. Tämä on tapahtunut muutamissa vuosikymmenissä polttamalla hiiltä ja öljyä.

Aiemmat maapallon lämpimät jaksot ovat aina liittyneet siihen, että hiilidioksidin määrä on noussut korkeaksi. Jääkaudet hävisivät ja pohjoisnavalla sekä etelämantereella oli 20 astetta lämmintä. Tuolloin ilmakehän hiilidioksidipitoisuus oli 600 - 1000 miljoonasosaa. Tällä hetkellä tuo luku on muuten 420.

Tiesimme 1800-luvulla että hiilidioksidi voi lämmittää ilmakehää. Maailmansotien välissä laskettiin että maapallo lämpenee. Tämä selvisi lämpötilatilastoista. Jo vuonna 1967 osattiin laskea miten paljon ilmakehään päässyt hiilidioksidi lämmittää ilmastoja. Eli jos pitoisuus nousee kaksinkertaisesti, niin ilmasto lämpeenee 2 - 3 astetta.

Heräsimme 1980-luvun lopulla kasvihuoneilmiöön. Vuonna 1988 Toronton hallitusten ja asiantuntijoiden konferenssin loppulausunnossa todettiin, että vuodesta 1990 lähtien päästöjen pitää puolittua viimeistään vuonna 2015. On myös huomattu, että maapallon lämpösäteily avaruuteen on vähentynyt. Hiilidioksidi on kuin lämpöhuopa pallomme ympärillä. Myös meret ovat lämmenneet.

No, mitä me olemme tehneet? Pariisin ilmastokokouksessa v. 2015 sovittiin, että lämpeneminen rajataan 1,5 asteeseen. Ne toimenpiteet mitä tuolloin luvattiin tosin riittäisivät vain 3 asteeseen saakka. Voidaan toki kysyä näyttääkö siltä, että valtiot pitävät kiinni lupauksistaan?

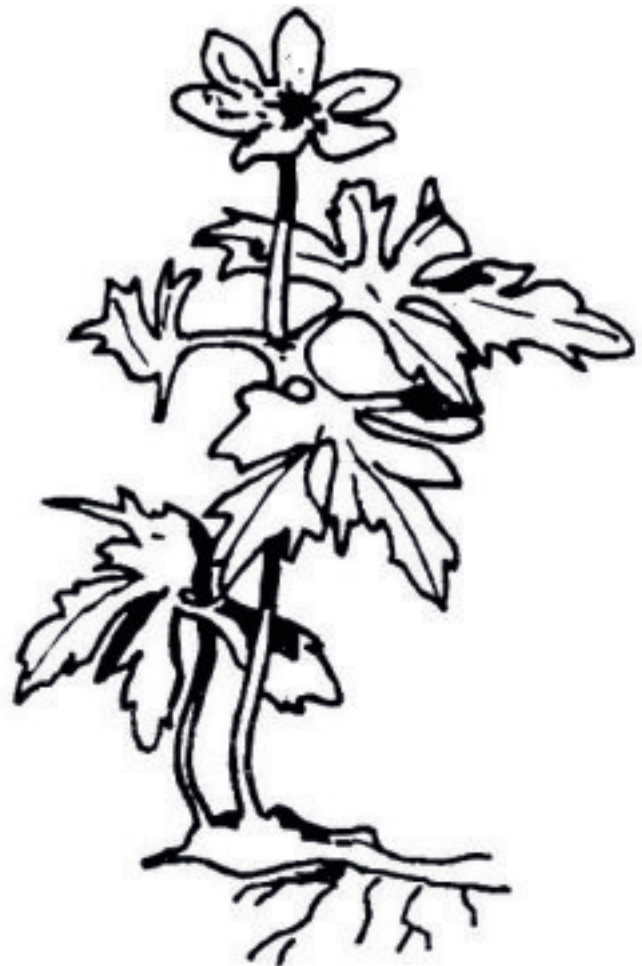
Tähän on helppo vastata: EI NÄYTÄ!

Lupauksista huolimatta hiilidioksidipäästöt ovat vuosi vuodelta kasvaneet jopa kiihtyvään tahtiin. Lukuunottamatta vuotta 2020 jolloin päästöt laskivat 5 prosenttia. Tämä tosin johtui pandemiasta.

Ainoa ratkaisu on, että päästöt lopetetaan.

Törmäsin YLE-Areenassa "Ilmasto on peto"-podcastiin. Ympäristö- ja ilmastotoimittaja Pasi Toiviainen on tehnyt hienoa jälkeä. Kolahti kovasti! Siinä tarkastellaan ilmastonmuutoksia maapallon historian aikana ja mitä niistä pitäisi oppia. Suosittelen kuuntelemaan 7-osaista ohjelmaa. Löydät ohjelman linkistä:

<https://areena.yle.fi/audio/1-50822623>

Liito-oravan pönttöpesinnät Iisalmessa v. 2021

Pesintähavainnot perustuvat pönttötarkastuksiin. Parina viime vuonna suoritin kaksi tarkastuskierrosta touko- ja heinäkuussa, mutta nyt kolme. Toukokuussa 12-17.5, kesäkuussa 10.6 ja heinäkuussa 13-16.7. Liito-oravia tavattiin yhdeksässä pöntössä.

Pesintöjä aloitettiin touko-, kesä- ja heinäkuussa. Heinäkuun pesinnät voidaan tulkita emon toiseksi pesinnöiksi. Vuoden ensimmäisten pesintöjen aikaväli on aika suuri. Joten toukokuun puolenvälin kierroksella ei saada kaikkia ensimmäisiä aloituksia. Toisaalta myöskään varttuneita poikasia ei todettu. Luultavasti pesinnän alku ajoittuu lehtipuiden lehtien puhkeamiseen ja siihen että ravintolanne emolle on riittävä ja poikaset pääsevät nopeasti syömään lehtiravintoa. Mahdollisesti tutkimuksen jatkuessa voidaan todeta varhaisuus pesinnän aloitus ilmastomuutoksen myötä.

Pesäpöntön katolla on lähes aina runsaasti papanoita, kuva Kai Jäderholm

Pehmikkeiden alta paljastuneet poikaset ovat karvapeitteellisiä ja ohuthäntäisiä. Kuva: Kai Jäderholm

Paikka	Määrä	Koko	Muu kuvaus
1. Kirkonsalmi	1		lituskahäntäinen
2. Kirkonsalmi	4	karvattomia	
3. Kirkonsalmi	2	isoja	lituskahäntäisiä
4. Kirkonsalmi	2	hieman karvaisia	lituskahäntäisiä
5. Mansikkaniemi	4		karvattomia
6. Mansikkaniemi	3	isohkoa	lituskahäntäisiä
Yhteensä	16		

Taulukko 1. Varmistetut liito-oravan pesinnät v. 2021 Iisalmessa

Poikasten iänmääritys: poikaset syntyvät karvattomina, selkäpuolella on karvapeite pari viikkoisina, kolmen viikon ikäisinä poikasten silmät aukeavat. Tämän jälkeen poikasilla on vatsapeite ja ohut karvainen häntä, iän myötä häntä muuttuu yhä litteämmäksi ja pörröisemmäksi. Ilmeisesti reilun parin kuukauden ikäisinä ne alkavat muistuttaa aikuista.

Esimerkki tarkistuskiirroksilta yhden pöntön kohdalla:

12.5.21 Katolla 2000 papanaa, virtsa tuoksuu ja jälkiä rungolla, pesässä emo jonka siirrän, kiipeää ylös. 4 poikasta, vatsa karvaton selkään tulossa karvoitus. Hienoista ääntelyä poikasilta. otin kuvia ja keräsin katolta papanat näytteeksi.

10.6.21 Katolla 2000 papanaa, pöntössä emo ja 4 isoa lituskahäntäistä poikasta.

14.07.21 Katolla 600 papanaa, otettu näyte, sisällä näkyvissä kolme aikuispukuista poikasta, kaksi lähti, yksi jäi pesään.

Viime vuoteen verrattuna pesintöjä oli selvästi vähemmän. Varmasti vuotuiset pesintä-

määrät vaihtelevat. Hauska olisi kuitenkin tietää minne poikaset levittäytyvät ja yrittää selvittää luonnonpesintöjä.

Liito-oravapönttöjä käyttävät muutkin eläimet. Tänä vuonna löytyi yksi oravan, kaksi sinitiaisen, yksi talitiaisen ja yksi kirjosisiepon pesintä. Kahteen pönttöön olivat ampiaiset tehneet pesänsä.

Pöntöntarkistuksessa avasin Kilpivirralla katon ns. normaalisti eli aika reippaasti. Pöntön kattoon kiinnitetty ampiaispesä repeytyi ja kimppuuni hyökkäsi useita ampiaisia. Onneksi pönttö ei ollut korkealla ja pääsin maahan nopeasti ja siitä sitten juoksemaan karkuun. Sain kasvojen alueelle kuitenkin kolme pistosta. Onneksi en ole allerginen ja pystyin jatkamaan muiden pönttöjen tarkastuksia.

Tänä vuonna syksyllä pöntöistä löytyi kaksi kuollutta liito-oravaa. Molemmat olivat todennäköisesti kuolleet loppukesästä. Toinen syöty niin ettei jäljellä ollut kuin häntä, toinen kuivunut. Lisäksi yksi ns. luuranko, joka on todennäköisesti oravan. Marraskuussa Poskilammen toisesta pöntöstä löytyi aika äskettäin kuollut orava.

Poikueen koko	1	2	3	4	Keskimäärin	Yhteensä	Pesintöjä
1. pesintä	1	1	1	2	2,8	14	5
2. pesintä	0	1	0	0	2	2	1
Yhteensä	1	2	1	2	2,6	16	6

Taulukko 2. Vuoden 2021 varmistetut pesinnät, joista poikasmäärä on laskettu. (Huomaa yhden poikasen pesintä voi olla tapahtunut muualla eikä varmuutta onko synnyttänyt useampia)

Fingridin voimajohtohanke ja liito-orava

Järvilinjan voimalinjaa ollaan uusimassa ja lisäämässä tehoja välillä Vaala – Joroinen. Linjasta tulee 400+110 kilovoltin voimalinja, joka rakennetaan olemassa olevan linjan yhteyteen. Tämä merkitsee linjan leventymistä, aivan uutta linjaosuutta on hyvin niukalti. Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri on tehnyt oman lausunnon asiaa koskien ja yhdistyksemme on mukana lausunnossa.

Luontoselvityksessä käy ilmi että linja halkoo tai on lähellä useampia luonnonsuojeluaueita tai muita alueita, joista on tehty liito-orava havaintoja aiemmin. Kävin tarkastamassa Iisalmen ja Lapinlahden osalta heinäkuussa ko. alueita. Sonkajärven osalta teen tarkistukset 2022.

Jokaiselta tarkastetulta alueelta löytyi merkit liito-oravasta. Karttoihin merkitty punaisella täplällä papanahavinto. Havainnot kirjattu myös laji.fi-palveluun. Seuraavaksi tulevat kartat ja alkuperäiset kirjaustekstit.

HUMPPI LUONNONSUOJELUALUE, LAPINLAHTI

Lapinlahti: linjan itäpuolella kapea kaistale kuusivaltaista metsää pellon ja hakkuuaukon vieressä, järeitä haapoja, myös muutama kolohaapa.

Linjan vieressä kuusivaltainen metsä. Sieltä löytyy isohkoja haapoja. Linjan länsipuolella on kuusi-sekametsää, joukossa isoja haapoja, myös kolohaapoja.

Tämän jutun kaikki karttapohjat Maanmittauslaitos

JOUHTENINEN LUONNONSUOJELUALUE, LAPINLAHTI

Linjan länsipuolella on järeää kuusikkoa ja mökki. Itäpuolella rinteessä on paljon nuorta haapaa, muutamia isoja kuusia sekä rinteeseen yläosa hakattu äskettäin.

Itäpuolella on jonkin verran haapoja. Alue rajoittuu toiseen mökkiin.

MIKANPÄÄ LUONNONSUOJELUALUE, LAPINLAHTI

Tiheä kuusikkoa, jossa on myös isoja kuusia. Pohjoisessa se rajoittuu hakkuuseen ja peltoon. Ojan itäpuolella on enemmän isoja haapoja.

Tien toisella puolelta löytyy hylätty asuinpiha (ränsistynyt), täällä myös papanoita.

JOUHTENO LUONNONSUOJELUALUE, LAPINLAHTI

Lammen pohjoispäässä on hyvä haapakumpare, myös kolohaapoja. Ennen rinteeseen ja kuusikon alkua, lienee entistä peltoa. Siellä on koivua ja leppää.

Mäellä sekametsää haavat kuitenkin puutuvat. Etelänurkka lähellä voimalinjaa järeimmät kuusia, myös silppuri ja AIV-pönttö jätetty sinne (toki ilmeisesti eivät enää suojelualueella). Pellot ja lampi eristävät hyvin alueen.

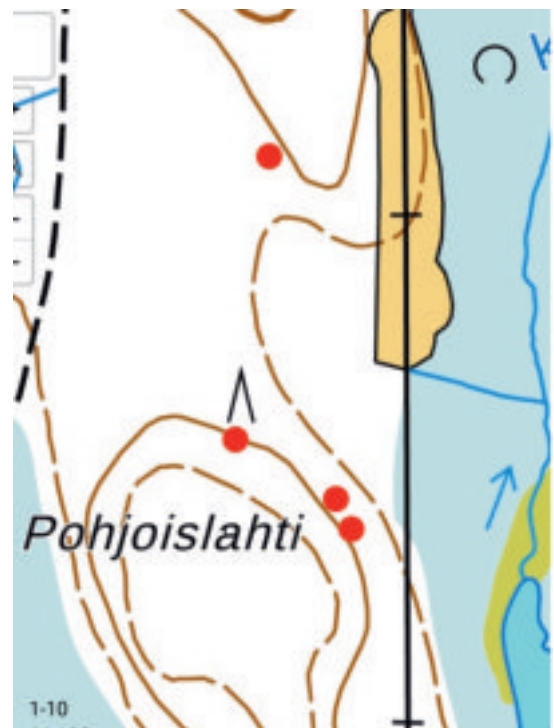
RASINKALLIO LUONNONSUOJELUALUE, IISALMI

Länsilaidalla kaatuneita puita, aika vanhaa kuusikkoa, sekametsää, kallion huippu mäntyvaltaista, sisällä vähän haapoja.

POHJOISLAHTI, IISALMI

Pohjoisosassa mukavasti haapoja, yksi papanahaapa. Notkon eteläpuolella heti metsän rajalla isoja haapoja ja papanahaapoja.

Liito-orava kiipeämässä, kuva: Jarmo Yliluoma

Harmaapäätikka levittäytyy

Harmaapäätikka esiintyy Suomessa levinneisyysalueensa pohjoisrajoilla. Meillä sitä tavataan enemmän Etelä- ja Lounas-Suomessa. Tikka on kuitenkin alkanut selvästi levittämään Keski-Suomeen ja siitä pohjoiseenkin.

Talvisin lintu onkin helppo havaita kun se käy mielellään ruokinnalla. Ylä-Savossakin lintua tavataan entistä useammin. Pakkasilla lintu ei ole erityisen piilotteleva, vaan on helposti havaittavissa syödessään esim. ihraa ruokintapaikoilla.

Linnun käytös muuttuu pesimäkautena piilottelevaksi. Se ei kauheasti toitota olemassaoloaan. Varsinkin sitten kun munat ovat pesässä, lintu elelee hiljaiseloa. Edes tuolloin jos ihminen törmää harmaapäätikan pesäkololle, niin lintu saattaa vain kerran ärähtää ja lentää lähipuihin tarkkailemaan äänettömästi tilannetta.

Juuri näin kävi, kun olimme kartoittelemassa Kiuruveden kaakkoisosassa liito-oravien reviireitä 3.5.2021. Ympäri oli runsaasti haapoja ja yhden haavan juuressa oli tuoreita

lastuja. Samalla kun katse etsi puusta koloa, lintu äännähti ja lähti lentoon. Sen jälkeen se olikin aivan hiljaa. Vasta sitten kun olimme noin 500 m päässä, tikka toitotti muutaman kerran reviiiriään. Käpytikka olisi vastaavassatilanteessa varoitellut kovasti, eikä olisi jäänyt epäselväksi mitä se ajattelee tunkeilijoista.

Kävimme rengastajan kanssa paikalla 12.6. Saimme rengastettua yhteensä kaksi poikasta. Kolme jäi rengastamatta. Tikkojen pesäonkaloista on aika haastavaa saada poikasia mitattavaksi ja punnittavaksi.

Harmaapäätikka viihtyy pesimäaikana lehtomaisissa seka- ja lehtimetsissä. Tikka pesii myös havumetsäalueiden lehtipuulaikuissa, useimmiten haavikoissa. Pohjois-Savossa on viimeisen 10 vuoden aikana pesintöjä löytenyt vuosittain 1-2 kappaletta. Tätä ennen vain harvakseltaan. Toinen pesintä Ylä-Savosta löytyi Pielaveden Taipaleesta. On hyvin todennäköistä, että alueellamme pesi vuonna 2021 useita harmaapäätikkapareja.

Harmaapäätikan rengastus, kuvat: Kari Bovellan

Viirupöllön rengastus v. 2021

Viirupöllön rengastus, rengastaja Janne Taskinen, kuvat: Kai Jäderholm

Ylä-Savossa viirupöllö on harvalukuinen ja kanta on ilmeisesti pienentynyt viime vuosina. Havaintoja oli vuonna 2021 kirjattu Tiiraan vain kuusi. Tämä voi tosin johtua siitä, etteivät lintuharrastajat ole aktiivisesti liikkuneet ja kirjanneet havaintoja. Toisaalta tiedosani ei ole kuin kolme varmistettua pesintää.

Pöllöjen vähentymiseen voi olla useitakin syitä. Ensimmäisenä tulevat esille myyräsyklit, jotka ovat oikeastaan kadonneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tähän nostan esille kaksi syytä: ilmaston lämpeneminen ja metsien pirstoutuminen. Toisena aktiivisten lintuharrastajien vähyys, mikä on johtanut muun muassa pönttöverkoston rapistumiseen.

Iisalmen Kivimäessä Kati ja Viljo Laukkanen ovat vuosia harrastaneet erilaisten pönttöjen ripustamista ja huoltamista. He kertoivat että viirupöllö on pesinyt kyseisessä pöntössä jo useita vuosia.

Rengastaja Janne Taskinen suoritti viirupöllö rengastuksen toukokuun lopulla. Toivottavasti pääsemme tulevaisuudessa tarkistamaan, montako vuotta tämä emo tulee vielä käyttämään sitä. Viirupöllöthän ovat hyvin paikkauskoollisia. Mikäli huomaatte viirupöllön pesinnän olisimme kiitollisia jos ilmoittaisitte

sen Iisalmen luontomuseolle tai minulle. On muistettava että viirupöllöt voivat pesän läheisyydessä olla aggressiivisia ja jopa hyökätä ihmistä kohti, joten pesäpönttöä tai poikasia ei kannata lähestyä.

Janne Taskinen kiinnittää viirupöllön jalkaan yksilöllisen tukevan tunnustusrenkaan, jossa on numerointi. Rengastustiedot menevät rengastustoimistoon ja kun seuraavan kerran rengastiedot kontrolloidaan, niin tietoa kertyy esimerkiksi linnun sijainnista, matkasta ja iästä.

Rengastuksen yhteydessä tarkistetaan linnun kunto ja tehdään muitakin mittauksia. Rengastuksessa avustajana toimiva Jenni Kivioja tarkkaillee, kun viirupöllöä tutkitaan.

Pöntöstä löytyi kaksi poikasta. Pöllöt aloittavat haudonnan heti munittua, joten ensiksi kuoriutunut poikanen on isoin. Jos ravintotilanne on hyvä, niin munia on useampia ja poikaset varttuvat hyvin. Mikäli ruokaa on vähän vanhin ja voimakkain poikanen syö ensin, joten heikoin poikanen voi kuolla.

Jenni Kivioja valmisteleo poikasille renkaat ja Janne Taskinen tarkistaa vielä poikaset. Ja sitten poikaset viedään takaisin pesään ja emo lasketaan vapaaksi.

*Viirupöllön iän ja
kunnan määrittäminen,
rengastaja Janne
Taskinen, kuva:
Kai Jäderholm*

*Poikasen rengastus,
kuva:
Kai Jäderholm*

TIETOLAATIKKO

Rengastustoimiston tehtävänä on vastata siitä että rengastajat käsittelevät lintuja säännösten mukaisesti ja keräävät tieteellistä aineistoa. Kertynyt aineisto tallennetaan tutkimuksen ja suojeluasioiden käyttöön. Renkaita on nyt 28 läpimitaltaan erilaista, mutta kaikkiaan 35 erilaista rengastyyppeä. Yleensä renkaat ovat alumiinisia, mutta myös terästä ja kestävämpiäkin metalliseoksia käytetään. Normaalien jalkarenkaiden lisäksi on värirenkaita, kaularenkaita ja siipimerkkejä.

Mikäli löydät kuolleen linnun jolla on rengas, tallenna renkaassa oleva tunnus

(esim X123456), löytöpäivä ja paikka. Ne tulee lähettää rengastustoimistoon esim. nettissä ilmoituslomaketta:

<https://loydos.luomus.fi/forms/rengasloyto>
tai sähköpostitse:
[rengastustoimisto\(at\)helsinki.fi](mailto:rengastustoimisto(at)helsinki.fi)

Jos et saa selvää löytämäsi renkaan kaikista merkeistä, lähetä se rengastustoimistoon. Lähetä toimistoon myös ulkomaiset renkaat. Tämän voit tehdä maksutta (ohjeet löytyvät netistä esim. Luomuksen sivuilta).

Suomen 6. pikkukiuru Itikalla v. 2020

Pikkukiuru, kuva: Jarmo Yliluoma

Tarmo Huttunen lähetti torstaina 7.11.2020 klo 9.50 erikoisen näköisen kuvan kiurulajista yläsavolaisille lintuharrastajille. Kuvaan tutustuivat myös muualla Suomessa olevat harrastajat. Samana päivänä klo 16.39 tuli valtakunnalliseen lintuhälytysjärjestelmään hälytys lyhytvarvaskiuru/pikkukiurusta Isalmessa. Illalla klo 19.07 tuli varmistushälytys että kyseessä on pikkukiuru.

Lintu oli paikalla vielä maanantaina 9.11. Ympäri Suomea harrastelijoita saapui pik-

kukiurua katsomaan. Arviolta reilu 100 lintuharrastajaa näki linnun.

Laji on 6. Suomessa havaittu pikkukiuru eli kyseessä on siis suurharvinaisuus. Aiemmin sitä on tavattu seuraavasti:

- 1962 Turku
- 1975 Järvenpää
- 2004 Hailuoto
- 2012 Loviisa
- 2019 Pori

TIETOLAATIKKO

Linnun pituus on 13–14,5 cm ja paino 17–22 g. Puvultaan se muistuttaa pientä kiurua, mutta nokka on lyhyt ja tukeva. Kiurun tavoin se voi nostaa päälään höyhenensä töyhdöksi. Euroopassa laji esiintyy vain osissa Espanjaa, Romaniaa ja Ukrainaa sekä Kaukasuksella. Euroopan populaation koko on 3,1–8 miljoonaa yksilöä.

Euroopan ulkopuolella laji esiintyy Turkista itään kapeahkona vyöhykkeenä läpi Aasian Koreaan saakka, Pohjois-Afrikassa ja Kanariansaarilla. Lajista tunnetaan noin 10 alalajia. Se on paikkalintu esiintymisaluen länsiosissa ja muuttolintu alueen itäosissa.

Kiuruvesi-järven eteläisten lahtien vesilinnut vuosina 1997 - 2019

Luvelahti ja taustalla oikealla Lapinlahti, kuva: Jarmo Yliluoma

Kiuruvesi-järvi sijaitsee samannimisessä kunnassa Pohjois-Savossa, Vuoksen vesistön Iisalmen reitillä. Järven pinta-ala on 14,3 km² ja rantaviivaa luode-kaakkosuuntaisella pitkittäisellä järvellä on noin 65 km. Järvi on hyvin matala, keskisyvyys on vain 1,4 m ja suurin syvyys on 8,0 m. Matalan, alle yhden metrin vyöhykkeen pinta-ala on noin puolet järven kokonaispinta-alasta ja järvelle tyypillisiä ovatkin laajalti matalat, umpeutuvat lahdet.

Järvi suuntautuu kaakosta lounaaseen, pituutta on 14 km. Kapeahkot salmet jakavat järven useaan altaaseen, joista suurimmat ovat Ruutananselkä ja Ryönänselkä. Järvessä on useita saaria, joista suurin on Lapinsaari (43 ha) (Järviwiki 2019). Ruutananselkä sijaitsee järven eteläosassa. Selkä rajautuu rautatiesil-

taan. Selän lahdet ovat tämän raportin laskentakohteina. Lahdet sijaitsevat Kiuruveden kaupungin alueella paitsi Etelälahden itäranta joka kuuluu Iisalmeen. Kiuruveden ekologinen tila on luokiteltu vesienhoidon toisella kierroksella tyydyttäväksi ja kemiallinen tila hyväksi (Hertta-ympäristötietojärjestelmä 2019).

Ekologinen tila vuonna 2016 oli tyydyttävä, pintavesityypiltään se on luontaisesti runsasravinteinen järvi (Paikkatieto 2019) Järvi on voimakkaasti rehevöitynyt. Tutkitut lahdet ovat ainakin osaksi umpeenkasvaneet. Syksyisin siellä on vaikea soutaa runsaan kasvillisuuden takia.

Vuoden 2019 vesilintulaskennat tehtiin luonnontieteellisen keskusmuseon ohjeistuksen

Luvelahti, kuva:
Jarmo Yliluoma

mukaan (Vesilintujen laskentaohjeet 2019).

Laskennat suoritettiin seuraavasti:

Etelälahti 7.5. ja 26.5.2019

Savonlahti 7.5. ja 26.5.2019

Luvelahti 8.5. ja 30.5.2019

Lapinlahti 8.5. ja 30.5.2019

Etelä- ja Savonlahdella käytettiin pistelaskentaa. Etelälahdella oli 5 pistettä ja Savonlahdella 4. Apuna lajitunnistukseen olivat kiikarit ja kaukoputki. Luve- ja Lapinlahdella laskenta tehtiin veneellä soutaen, rantoja seu-

raillen. Tämä sen takia että ko. lahtien rannat olivat niin pusikoituneet että kattavan kokonaiskuvan saanti pistelaskennalla olisi ollut hyvin haastava. Soutaen suoritetuissa laskennoissa mukana oli lintuharrastaja Kai Jäderholm. Hän sousti ja Jarmo Yliluoma tähyili ja merkitsi linnut ylös. Apuvälineenä oli kiikarit.

Tutkimuksen aineistona käytettiin Kalle Ruokolaisen (Ruokolainen 1997) ja Jarmo Yliluoman (2019) laskentoja. Ne kohdistuivat samoihin rajauksiin. Laskennat ovat vertailukelpoisia keskenään.

Kiuruvesi Lapinlahti, Luvelahti, Savonlahti, Etelälahti	1997	2019
laulujoutsen	1	7
haapana	12	7
tavi	6	16
sinisorsa	2	12
jouhisorsa	5	3
heinätavi	8	0
lapasorsa	12	5
tukkasotka	1	0
telkkä	11	14
uivelo	0	1
tukkakoskelo	1	0
silkkiuikku	3	13
nokikana	0	1
Pareja	62	74
Lajeja	11	9
Puolisukeltaja pareja	46	39
Sukeltaja pareja	16	28

Taulukko 1. Vesilintujen parimäärät vv. 1997 ja 2019

Laulujoutsenen kanta on kasvanut merkittävästi alueella. Pesiä löytyi yhteensä 7. Pelkääntään Etelälahdella pesi 4 paria. Joutsenet näyttävät entistä paremmin sietävän toisia pareja samalla alueella.

Puolisukeltajien parimäärä on vähentynyt verrattaessa laskentavuosia keskenään. Heinätavi on hävinnyt kokonaan alueelta.

Puolisukeltajista tavi näyttää runsastuneen selvästi. Vuonna 1997 lintuja löytyi 6 paria mutta vuonna 2019 peräti 16 paria. Taveja oli kuitenkin selvästi tätä enemmän. Yli 2 parin parvet tulkittiin muuttaviksi, joten niitä ei laskettu paikallisiksi pareiksi. Etelälahdella havaittiin taveja ensimmäisessä laskennassa 18 linnun parvi (11 koirasta / 7 naarasta). Lapinlahdella puolestaan oli 7 linnun parvi (4k/3n), 6 yksilön parvi (4k/2n) ja 3 koiraan parvi. Savonlahdella oli 6 linnun parvi (4k/2n). Luvelahdella puolestaan 4 linnun parvi (3k/n).

Lokeista naurulokin määrä näyttää pysyneen melko samana kuin vuonna 1997. Selkä- ja harmaalokki ovat tulleet täydentämään lokkien kirjoa. Pikkulokin kanta on pienentynyt merkittävästi. Vuonna 1996 pikkulokin kolonia käsitti 200 paria (Ruokolainen 2019). Vuoden 2019 laskennoissa pikkulokkeja löytyi 4 paria. On muistettava, että laji vaihtaa pesimäpaikkaa usein, ja yhdyskunnat voivat siirtyä paikasta toiseen peräkkäisten vuosien välillä.

Kaulushaikara näyttää runsastuneen alueella. Linnusta on Kiuruvesi-järveltä havaintoja

jo 1990-luvun puolesta välin vaikka vuonna 1997 sitä ei havaittu ollenkaan. (Ruokolainen 2019). Sen sijaan myöhäisemmässä laskennassa niitä oli äänessä yhteensä 4.

Alueella on ilahduttavan paljon ruokokertusia ja pajusirkkuja vaikka takavuosiin verrattuna kannat ovatkin pienentyneet. Linnuista oli Kalle Ruokolaisen 1997 laskennassa vain kokonaisarvio joka koski koko Kiuruvesi-järveä (ruokokerttunen 40-80, pajusirkku 30-60). Vuoden 2019 laskennoissa ruokokertusia havaittiin lasketuilla lahdilla yhteensä 30 ja pajusirkkuja 14 paria.

Meriharakka pesi onnistuneesti Savonlahteen rajautuvalla pellolla.

YHTEENVETO

Kiuruvesi-järven Ruutananselän Etelä-, Savonlahti-, Luve- ja Lapinlahti ovat säilyttäneet arvonsa maakunnallisesti tärkeinä lintuvesinä. Vesilintujen parimäärät ovat kasvaneet edelliseen laskentaan verrattuna. Lajimäärä on vähentynyt kolmella lajilla. Viisi lajia ovat vankistaneet kantaansa, erityisesti sinisorsa, silkkiuikku ja telkkä. Puolisukeltajasorsien väheneminen ja sukeltajasorsien parimäärän kasvu voi osin indikoida särkikalojen runsastumista, valtakunnallisista trendeistä huolimatta.

Voidaan hyvinkin arvioida, että alueen merkitys on vain kasvanut kun monien vesilintujen määrät ovat yleisesti pienentyneet viimeisten vuosien aikana.

Savonlahti, kuva:
Jarmo Yliluoma

Sirkka Immonen

Kohtaamisia luonnossa

Juhannusviikolla 23.06. tapasin vanhan kansakouluni pihalla Kivijärvellä valkoiset harakankellot. Vieressä kukkivat tavalliset siniset. Liekö ollut albiino tämä valkoinen. Ensi kesänä taas sinne vierailulle.

Valkoiset harakankellot, kuva: Sirkka Immonen

Riikinkukkokehrääjä ja matarakiitäjä, kuvat: Sirkka Immonen

Heinäkuussa Väisälänmäen luontopolulla Lapinlahdella kömpi samaa reittiä kaksi erilaista perhostoukkaa. Taisivat olla riikinkukkokehrääjä ja matarakiitäjä. Näyttivät tyytyväisiltä kuivassa helteisessä säässä.

Syyskuussa kurssitapaamisessa Joensuussa Patvinsuon reunassa löytyi männyntuoksuvalmuskoita. Muitakin sieniä oli runsaasti, iltapalat saatiin omista saaliista: Herkkutatteja eri tavoilla sekä sikurirouskulevitettä.

Männyntuoksuvalmuska

Luontomuseon markkinointia varten julkaistiin video

Iisalmi 130-vuotisjuhlan kunniaksi kaupunki tarjosi yhdistyksille videon tekokurssin ja valmiit videot esitettiin kaupungin 130-vuotisjuhlassa.

Kurssin järjestäjänä toimi kansalaisopisto ja kurssikertoja oli kevään ja kesän aikana kolme. Luonnonystävistä kurssille osallistui Jarmo Yliluoma ja Sanna Huttunen. Kurssilla kävimme läpi kuvauksen perusteita

ja tarinan kerrontaa ja näiden pohjalta teimme luontomuseon esittelyvideoon käsikirjoituksen.

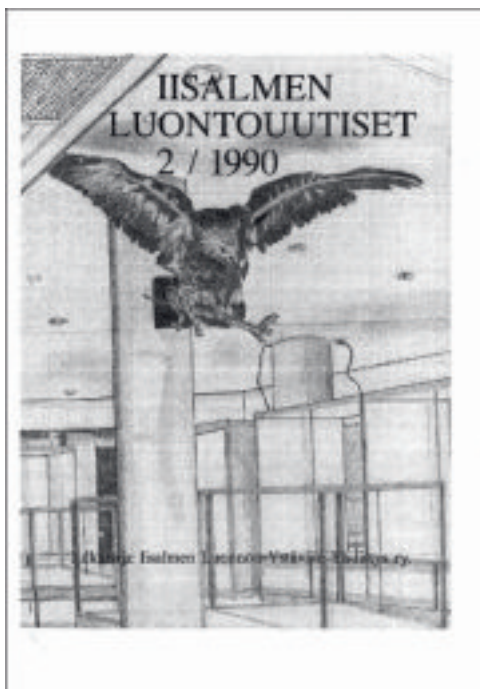
Kuvattavaksi saimme Kai Jäderholmin sekä hänen lapsenlapsensa ja näyttelynvalvojan. Kuvaukset tehtiin parina päivänä ja editointiin kului noin kolme päivää.

Videon voi katsoa YouTubessa osoitteessa: https://youtu.be/juFIqHHEc_4

Kai kuvattavana ja Sanna kuvaajana, kuva: Jarmo Yliluoma

Vanhat Luontouutiset kotisivuilla

Mikäli kaipaillet vanhoja Luontouutisiamme niin, ne löytyvät yhdistyksen kotisivuilta: www.sll.fi/iisalmi.

Sieltä löytyy kaikki julkaisemamme luontouutiset sähköisesti PDF-muodossa, aina vuodesta 1982 lähtien.

Käykää tutustumassa historiaamme!

Luontouutiset vain sähköisesti

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys julkaisee tämän lehden sähköisesti. Luontouutiset-lehti on muuttunut PDF:ksi. Tällöin jokainen tietokone / kännykkä / tabletti pystyy avaamaan sen.

Jotta voisit saada Luontouutiset-lehden, niin varmista että meillä on sinun sähköpostiosoitteesi.

Vaihtoehtoja on kaksi:

1.: Jos olet Suomen Luonnonsuojeluliiton jäsen, niin käy lisäämässä jäsenrekisteriin sähköpostiosoitteesi. Tästä osoitteesta se sujuu vaivattomasti:

<https://rekisteri.sll.fi/jasentiedot/>

2.: Ilmoita meille sähköposti-osoitteesi soittamalla tai lähettämällä postia:

Mikäli sinulla ei ole sähköpostiosoitetta, niin ota yhteys luontomuseoon. Tulostamme sinulle oman Luontouutiset-lehden.

Museon sähköposti on
iisalmi.luontomuseo@gmail.com

ja
puhelinnumero **0405389194**

Liity jäseneksi!

Sen voi tehdä netissä: www.sll.fi/iisalmi. Liittymiseen sinulla on kaksi vaihtoehtoa: voit liittyä Luonnonsuojeluliiton jäseneksi tai paikallisjäseneksi.

1. Luonnonsuojeluliiton jäsenmaksu on 38 €.

Helpoiten liittyminen onnistuu netissä www.sll.fi/liity

Jäsenyyteen sisältyy:

- paikallisyhdistyksen jäsenyys
- Iisalmen luontouutiset 1 x vuodessa
- Luonnonsuojelija-lehti neljä kertaa vuodessa
- kerran kuussa uutiskirje, jossa kerrotaan ajankohtaista asiaa luonnonsuojelusta sekä kampanjoista
- Suomen Luonto -lehti 12 kk (10 nroa) jäsenhintaan
- Luontokaupassa 10 % alennus tuotteista
- Suomen Hostellijärjestön yöpymishinnoista 10 % alennus

2. Paikallisjäsenmaksu on 10 €. Maksa se tilillemme ja laita meille viesti asiasta sähköpostilla osoitteeseen: iisalmi.luontomuseo@gmail.com.

Jäsenyyteen sisältyy:

- paikallisyhdistyksen jäsenyys
- Iisalmen luontouutiset 1 x vuodessa

Tilinumero on: FI11 5068 0620 0405 82

Soita ja kysy lisää!

Iisalmen luontomuseo puh. 040 538 9194
Suomen luonnonsuojeluliitto puh. 09 228 08210

Lehden julkaisija

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry

Yhdistyksen osoite

Iisalmen Luontomuseo

Kirkkopuistonkatu 9

74100 IISALMI

Puhelin

040 538 9194

Sähköposti

iisalmi.luontomuseo@gmail.com

Kotisivu

sll.fi/iisalmi tai iisalmenluontomuseo.net

ISSN 0780-8828